

Imprimeria, Administrația și
Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare Nr. 22
locușii neînfrunzite nu se pri-
nesc. Manuscrisurile nu se re-
trimitează.
Birourile de circulație:
Brașov, piața mare Nr. 22.
Inserate mai primesc în Viena
Hedlitz, Moser, Hasenstain & Vogler
(de Harz), Homrich Schalek, Alois
Lipinski, M. Duka, A. Appelik, J. Dan-
enberg; în Budapesta: A. V. Gold-
berger, Anton Mészáros, Belaiv Bernat;
în Frankfurt: G. L. Dausbe; în Ham-
burg: A. Steiner.
Prețul inserțiilor: o serie
garmonică pe o coloană 6 or.
și 80 or. timbru pentru o pu-
blicare. Publicări mai dese
după tariful și învoială.
Reclame pe pagina III-a o
serie 10 or. v. a. s. 30 bani.

GAZETA TRANSILVÂNIEI.

ANULU LIII.

„Gazeta” este în fiecare zi
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 12 fl., pe șase luni
6 fl., pe trei luni 3 fl.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 franci, pe trei luni
10 franci.
Se prenumără la toate oficiile
postale din țară și din afară
și la dd. colectorilor.
Abonamentul pentru Brașov:
la administrație, piața mare
Nr. 22. etagiul I.: pe un an
10 fl., pe șase luni 5 fl., pe trei
luni 2 fl. 50 cr. Cu dănuț în
casă: Pe un an 12 fl., pe
șase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
Un exemplar 5 or. v. a. s. 15
bani.
Atât abonamentele cât și
inserțiile sunt a se plăti
înainte.

Nr. 95.

Brașov, Sâmbătă 28 Aprilie (10 Mai)

1890.

Brașov, 27 Aprilie st. v.

Ce confuziune piramidală a produs teoria scrințită a maghiarării în capetele celor care o profesă. Adă, se poate vedea lămurit din pasagiul, cu care foia guvernamentală „Nemzet” încheie observările, ce le face — după cum am mai amintit — în contra justei afirmări a deputatului Mocșary, că statul și legislația n'au îndreptățirea de a maghiarisa. Numita foia dăce adică:

„Leala și față cu naționalitățile peste măsură marimimosa națiune maghiară a enunțată prin lege egală îndreptățire a naționalităților; der niciodată ea n'a enunțată egală îndreptățire a naționalităților cu națiunea. Pentru-că se nu-și uite locuitorii străini din Ungaria de aceea distincțiune, că Maghiarul nu e naționalitate în această țară, ci națiune; țara aceasta este locuită și de naționalități străine și statul acesta are și cetățeni de limbă străine, der statul acesta e—stat maghiar.”

Era lucru firesc că pe cărarea forții brutale, pe care au pornit maghiarizatorii moderni, vor ajunge cu timpul la acel grad de aberațiune mentală, ca să declare în public, că majoritatea covârșitoare a locuitorilor acestui stat este compusă totu numai din străini.

Dacă odată se poate susține așa ceva într'un articol al celei mai de frunte foi a guvernului, de ce se nu se susțină, că ceea ce totă lumea vede și cunoște că e alb nu e alb, ci e negru.

În pasagiul citat „Nemzet” face amintire de legea dela 1868 „despre egală îndreptățire a naționalităților”, lege faimă, însă numai pe hârtia, și dăce, că națiunea maghiară peste „măsură marimimosa” a vrut prin această lege să decreteze numai egală îndreptățire a naționalităților, er nu egală lor îndreptățire cu națiunea.

Foia guvernului cere să se facă „distincțiune” între naționalitate și națiune, susținând, că Maghiarii, și numai Maghiarii sunt națiune, er ceilalți — adică după ea „străini” — sunt naționalități.

Cu modul acesta „Nemzet” declară, că naționalitățile nu fac parte din „națiunea politică ungară, unitară și nedespărțită”, de care vorbește legea amintită din 1868 în introducerea ei și că prin urmare această „națiune” este cu totul deosebită de naționalități.

De aici urmază logic, că naționalitățile nu sunt cetățeni ai Ungariei, căci de ar fi cetățeni ar trebui să tacă și ele parte, în sensul legii de naționalitate, din „națiunea politică” și atunci ar cădea „distincțiunea” foiei guvernamentale, după care numai Maghiarii formează „națiunea”.

Etă ce se dăce în legea din 1868: „Toți cetățenii Ungariei formează după principiile fundamentale ale constituției în privința politică o națiune...”, a căreia mem-

bru egală îndreptățit e fiecare cetățen, țină-se elu de ori și ce naționalitate.”

Legea declară der că toate naționalitățile la olată formează „națiunea” și că în astă privință sunt egală îndreptățite. Așader și Maghiarii numai ca naționalitate au putut fi puși alături cu celelalte naționalități în conceptul politic de „națiune.”

„Nemzet” însă pretinde că numai ei sunt națiunea, er noi suntem nisece străini, cari atărnamu dela grația „națiunii.”

Ce-i drept, foia guvernului, a lovit prin acesta cuiul în cap, caracterisându situațiunea de față cum se presentă ea în realitate.

În realitate, naționalitățile nemaghiare sunt tractate adă ca nisece horde străine venite în țară eră alaltăer, de când a ieftinitu d-lu Baross tarifa căilor ferate, și în privința aceasta au nemerit'o cei dela „Nemzet” cu distincțiunea lor.

Der nu vedu ei la ce rezultat ajungu cu teoriilor nebună? Nu vedu, că declarându pe Nema-ghiari ca străini și puindu-i față în față cu națiunea maghiară, nu facu alta, decât constată că adă statul ungaru are numai cinci milioane de cetățeni, căci toți ceilalți sunt naționalități străine fără drepturi și fără patriă?

Apoi se nu te minunezi și se nu-ți faci cruce, când veți la ce grad de orbiă și de nebună i-a adus teoria forței brutale pe acești omeni?

Răspuns

la comunicatul semioficios publicat în 1 Aprilie a. c. în zărele guvernamentale „Nemzet”, „Kolozsvár” și „Hermannstädter Zeitung”, privitor la „Apehul” din „Gazeta Transilvanică” Nr. 26. (Urmare și fine.)

III. Actul fundațional.

Oficiul dela „Nemzet” afirmă: „pretensiunea acesta — adică, ca în cele patru clase superioare limba de propunere să fiă cea maghiară — de altfel e întemeiată pe actul fundatorului.”

Înainte de toate mi permitu a observa, că deă d-lu corespondent voeșce a critica, placă mai întâi să învețe măcaru legile fundamentale ale criticei. La criticarea ori și căru obiect se recere din partea criticului a) să cunoșcă bine materia, ce voeșce a o critica și punctele de vedere din cari este a se judeca. b) spiritul timpului și împrejurările în care s'a efectuit.

Aceste puncte mai marcante totu omul, care are intențiunea de a critica, trebuie să le aibă în vedere.

Considerându der și noi actul fundațional al institutului pe baza căruia (?) guvernul se simte îndreptățit a introduce limba maghiară ca limbă de propunere în gimnasiul superior gr. cat. român, vedem mai întâi, că acest document se ține de sfera pedagogiei, er nu de sfera politică; pentru aceea în aprețierea și judecarea lui principiile dăttore de tonu, de cari ori și care critică trebuie să se țină: sunt principiile fundamentale ale pedagogiei raționale, eră nu principiile politice.

Trebuie der, ca criticul să și infățiseze acele împrejurări, cărora le da-

toresce existența acestu fundațional; și în același timp să și infățiseze și spiritul său inriurița sub care s'a formulat așa precum există. De aceea nu este permis a judeca unu act, ca cel din cestiu, după împrejurările nefericite ce domineză adă și din punctu de vedere alu maghiarizării; ci trebuie să fiă judecatu obiectiv. Pentru orientarea onor. lectori vom desfășura istoricul limbei de propunere la gimnasiul gr. cat. românesc din Beiuș, ca așa în judecata noastră să fimu câtu se poate mai obiectivi.

Episcopul de piă memoria alu dieceei Oradane, Samuilu Vulcanu, convinsu fiindu prea bine despre starea nefericită în care se află poporul românesc și despre împrejurările triste în cari trăiau Românii și cari ilu țineau într'o întunecime adencă: pentru ca încâtva să lu mângăie revărsându-i și lui o rață de lumină binefăcătoare și dăttore de viață, s'a decisu a ridica unu altar mușelor române în acele locuri sălbatice și separate, ca așa să li-se imbiă și loru ocașiunea de a intra în templu culturei și alu civilizației adevărate creștinesc. Pentru acestu scopu sublimu a ridicatu în opidulu Beiuș, comitatulu Bihoru, școle elementare și unu gimnasiu inferioru cu 4 clase la anul 1829, eră în anul 1836 l'a ridicatu la gimnasiu mare cu 6 clase.

Și cumcă aceste școli le-a ridicatu specialu pentru națiunea românescă, se vede apriatu din mai multe pasaje ale actului fundațional. Anume, la începutu se dăce: „Deus in adiutorium meum intende et hanc meam intentionem adjuva. Infrascriptus in emolumentum publicum, imprimis vero, in utilitatem et culturam nationis romanae opiset culturae omnino indagae” etc.

Eră într'altu locu: „ac quoniam hoc Institutum praefereunt pro natione Valachica fundatum sit, Orthographie ad aviticis latinis litteras reducendae, Grammaticae, item ac Litteraturae Valachicae peculiaris reflexio habeatur.”

În acestu punctu adică, că gimnasiul din Beiuș este fundat pentru națiunea românescă și domni dela guvern se vedu a consimți cu noi. Însă este controversă între guvern și între clerul gr. cat. român din diecesa Oradiei marl într'aceea, că guvernul adă pretinde, ca limba de propunere în gimnasiul de Beiuș să fiă în clasele superioare cea maghiară, și încă precum cutază comunicatul semi-oficiosu a afirma fără rușinare „acești pretensiune a guvernului este întemeiată pe actul fundațional (?) — eră clerul diecesan nu voeșce să abdică de dreptul său, de a susține și mai departe institutul cu caracterul său gr. cat. român, cu limba de propunere românescă, după cum acesta a fost în usu dela anul 1851 până la începutul anului școlastic 1889/90 — pe baza legilor aprobate și sancționate de Maiestatea Sa Franciscu Iosifu I. împărat și rege.

Când Episcopul de piă memoria Samuilu Vulcanu a întemeiatu gimnasiul gr. cat. român din Beiuș, e lucru natural, că nici n'a putut cugeta la așa ceva, că limba instrucției, care de vécuri era în toate institutele limba latină, peste unu deceniu pôte să se înlocuască cu altă limbă; pentru aceea nici nu a putut, der nici nu a fost de lipsă să determineze, pe la anul 1829, ca limba de propunere în institutul din

Beiuș să fiă cea română, considerându încă și aceea împrejurare, că pe atunci în toate gimnasiile din țară, numite adă „de stat”, limba de propunere asemenea a fostu cea latină. Și putem afirma cu totă siguritatea, că precum în actul fundațional Vulcanianu nu s'a determinat, ca limba de propunere să fiă cea română, tocmai așa nici în actele fundamentale ale gimnasiilor de stat unguresc și ale privaților nu s'a determinat, ca limba de propunere se fiă cea maghiară.

Schimbarea ce se făcuse însă la anul 1844 prin aceea, că s'a introdus ca limbă de propunere limba națională, în contra tuturor actelor fundamentale ce existau până la acel timp, a fostu unu postulat justu altu timpului.

Principiile fundamentale ale pedagogiei moderne, adică principiul intuitiv, stabilitu prin Ver. Baco și aplicatu mai târziu forțe corect și față de limba maternă a fiă-cărei poporațiun, prin care s'a pus tot-odată prima piatră a educației naționale la toate poporele, a produsu o mare schimbare cătră finea seculului trecut în totă Europa, și așa această schimbare, ca adică în instrucțiune să se inducă sistemul inducției și educațiunea să fiă tot-odată națională a trebuit să sgușească și sistemul instrucției, ce era în vigore în Ungaria cu atât mai vértos, cu câtu Ungaria, în respecte didactice e supusă cu totul influinței germane, căreia îi datoreșce și cultura, cu care se pôte lăuda adă.

Însă se ia bine în seamă domni dela guvern, că acestu principiu este unu principiu general, unu fundamentu solidu alu educației, care trebuie să fiă aplicatu în educațiunea fiăcării națiuni.

Introducându der Ungurii în gimnasiile lor, după postulatul timpului, acestu principiu salutar, au pus o nouă basă educației moderne, adică educației naționale, care singură este factorul cel mai potentu de a da o viață espressive caracterului fiăcării popor. Acestă faptă a fostu într'adeveru pedagogică. În această privință îi dau totu dreptul d-lui Nicolau Bartha, care aprețindu o nouă carte a eruditului pedagogu Dr. Lud. Felméry dăce:

„Nincs a nevelési rendszernek nagyobb büne, mintha az nem alkalmazkodik a nemzeti sajátágokhoz, viszonyokhoz, felfogáshoz. És nem lehet a nevelés célját jobban eltéveszteni, mintha az nem tüzi feladatul a nemzeti egyéniség kidoborítását. A ki németül formálja a magyar gyermeket, a természet östörvényei tesz hitvány erőszakot a egyszerűsmind összetépi az emlékeknek, a hagyományoknak, az együtt érzésnek és a haza szeretetnek legszentebb szálait.”

Acesta este unu principiu neresturabilu alu pedagogiei, și ce afirmă d-lu Bartha respective d-lu Felméry ca membri ai națiunii unguresc: totu aceea și totu din acele respecte afirmăm și noi, ca membri ai unei națiuni compacte, ai națiunii românesc, netruncă: „quod uni iustum alteri aequum est.”

Din acestu punctu de vedere judecându, noi declarăm, cumcă introducerea limbei maghiare la anul 1844, ca limbă de propunere în gimnasiile naționale, respective în gimnasiul din Beiuș, a fostu o faptă nu numai neclogică, ci chiar unu păcatu comis în contra principiului mai susu desvoltat. În tenorea acestui principiu pedagogic, în gimnasiul din Beiuș trebuia încă atunci să se intro-

ducă limba românească, ca limbă de propunere, pentru-că știți prea bine, că în Ungaria României, pentru a cărora cultură s'a înființat acest institut, sunt un milion și jumătate, cari locuiesc în masse compacte, cari formează o națiune, care și ea își are limba sa din darul lui Dumnezeu, care și Ungurii, și pentru a căreia conservare și cultivare este datoră a se lupta ori și care Românii.

Decă d-er, după domnul Bartha, comite un păcat în contra legilor naturii acela care crește pe un Ungur în limba germană, ore se nu fiă totu asemenea păcat a crește pe un Român în limba maghiară, a căroră limbă și caracter se deosebesce „toto coelo“ și nu are absolut nici o legătură cu limba și caracterul Românului? Tota lumea, soie și cred că și oficiosul dela „Nemzet“, — că Românul e de rassă latină și Ungurul de rassă tatară-mongolică. Nu este d-er neapărat de lipsă, ca și educațiunea Românului să fiă națională corăspunzătoare firei lui, ca a tuturoră poporilor cari tind la o adevărată cultură?

Din acest punct de vedere pornind și judecând trebuie să afirmăm din nou, că introducerea limbei maghiare, ca limbă de propunere în gimnasiul gr. cat. român din Beiuș la anul 1844, a fost în contra legilor naturii, a principiilor pedagogiei și totodată un abuz de putere comis de unii omeni preocupați de vederi politice, cari atunci preparau națiunea ungeră la revoluțiunea ce isbucni cu totă furia la anul 1848.

Veți, domnule oficios, că provocarea d-tale la acest fapt, care a urmat actului fundațional, — prin care voesci a justifica faptul nepedagogic comis față cu gimnasiul românesc din Beiuș, este „o mare greșelă logică.“

Din cele premise ne putem convinge, că limba maghiară într'adevăr a fost introdusă la anul 1844, ca limbă de propunere în școlile noastre naționale și în specie în gimnasiul din Beiuș, priu un abuz de putere, călcându-se în picioare toate legile pedagogice.

O ăra nouă a răsărit însă pe orizontul pedagogiei, pentru gimnasiile din regatul ungar, la anul 1849 sub ministerul marelui pedagog, contele Leo Thun, despre care chiar și Ungurii recunosc, că pentru reorganizațiunea nouă a gimnasiilor din țară a făcut mai mult într'unul an ca alții într'un deceniu și că sistemul introdus de el, atât în școlile elementare, cât și în cele medie, a fost foarte corect și din punct de vedere pedagogic a produs foarte mult bine.

Acest ministru vădând, că națiunea românească în totă Ungaria numai acest unic institut îl are în interesul progresării culturii naționale române, prin literile trimise comitelui suprem din Bihor, provocă direcțiunea superioară de instrucțiune ca să fiă cu specială atențiune la reorganizațiunea gimnasiului din Beiuș, de-ore-ce acesta este unicul gimnasiu național român. Pe baza acesta s'a ținut o conferință didactică în Beiuș sub presiul episcopului de piă memoriă Br. Vasiliu Erdélyi (veți Apelul). Această conferință s'a început cu citirea literilor ministrului contele Leo Thun, a căroră tenore este:

„Lectae sunt Litterae Sue Excellentiae Ministri Cultus ad Supremum Commitem Districtus Magno-Varadinensis ddo 29-nae Decembris anni 1850 Nro 9,943/17 editae, virtute quarum Jurisdictionis scholarum praefatum Districtum prolocutus ad peculiarem reflexionem gimnasii huius habendam eo imprimis motivo, quod hoc unicum sit in toto regno gymnasium gentis romanae, quod non modo a totali lapsu praeservari, sed et quo ocyus iuxta praescriptum systema organisari cupit idem Excell. Minister.

Veți, acesta însemneză a fi pedagog!

Mai departe punctul 2) Determinatum est: *Plurimas easque ponderosas*

deposcere causas hocce gymnasium maius organisandum etc.

5) Determinatum est: *Cum gymnasium hoc sit nationale romanum, altissimae intentioni conformiter linquam institutionis romanam esse debere. etc.*

Aceste decisiuni s'au și aprobate de înaltul ministeru de culte (veți Apelul) la anul 1851, în 8 Iulie. Tota lumea la au fost confirmate de Impăratul și Regele Ungariei, Francisc Iosif I, cum se vede din următoarele:

„Sacratissima, Caesareo-Regia et Apostolica Maiestas, hodie gloriosissime regnans Austriae Imperator Franciscus Iosephus I-mus... petitissimae romanae paternae succurrit clementissima resolutione ddo 18 vae Septembris anni 1853 emanata, vicium reorganisationem Gimnasii Belenyessiensis in completum 8 classium gymnasium confirmare clementissime dignabatur.“

Din aceste numai orbul nu vede, că dreptul limbei române, ca limbă de propunere, se basază pe decretul Ministrului de Culte și pe sancționarea Maiestății Sale, — care s'a îndurat a sancționa esistența gimnasiului gr. cat. român cu limba de propunere românească, pentru-că deja dela 1851 limba de propunere a fost cea română — și pe praca de 40 de de ani, cum s'a și propus până la anul școlastic 1889, când prin ordinațiunea guvernului diecesan cu data 18 Sept. 1889 s'a impus corpului didactic introducerea limbei maghiare, ca limbă de propunere în gimnasiul românesc din Beiuș.

Acesta este istoricul adevărat al fazei prin cari a trecut gimnasiul gr. cat. românesc, cu privire la limba de propunere, până la anul 1890. Cunoșcând acuma bine istoricul limbei instituției gimnasiului, vom pute foarte ușor și în mod evident combata toate pretențiunile cari și-le formează dușmanii aprigi ai națiunii noastre, față de acest institut românesc, care există adă pe teritoriul Ungariei.

Oficiosul dela „Nemzet“ afirmă, că pretensiunea d-lui Csaky, adevă, ca în cele patru clase superioare limba de propunere să fiă cea maghiară — de altfel e întemeiat pe actul fundațional. Și cum probază acesta?

„Fiindcă documentul acesta nu ține numai aceea ce citează scriitorul articolului — (așăder totuși recunoșce și oficiosul, că și ceea ce citează într'adevăr se cuprinde în actul fundațional. — Ce mirare?) „ci mai conține și alte dispozițiuni pe cari scriitorul articolului așă de bine a-le retăc.“

Să vedem d-er acuma, cari sunt acele dispozițiuni, pe cari d-lu corespondent le află atât de ponderose pentru rectificarea pasului greșit al d-lui ministru, despre care ține, că noi am aflat de bine a le retăc?

a) „Fundatorul spune hotărât, că gimnasiul din Beiuș va avă să se țină de acel sistem — d-er n'a înțeles maghiarizarea, ci dispozițiunile ministrului față de studiu, pentru-că acest drept îi compete ministerului, ăra nu dreptul de a determina limba într'un gimnasiu gr. cat. român — de învățământ, care este prescriș pentru toate gimnasiile în regatul Ungariei, seu pe atunci sistemul de învățământ așa numit „Ratio educationis“, care a fost obligatoriu pentru toate școlile medii catolice din țară.

Ca să ne putem orienta și în această privință, trebuie să fim în clar cu actul fundațional și cu conceptele despre care e vorba atât în actul fundațional, cât și în observările comunicatului semi-oficios.

Înainte de toate observăm, pentru orientarea publicului, că Episcopul de piă memoriă Samuil Vulcanu cu privire la gimnasiul gr. cat. român din Beiuș are două acte fundaționale, dintre cari primul s'a sancționat în 5 Febr. 1828 Nr. 3241, pe baza căruia s'au ridicat școlile normale și gimnasiul superior cu 4 clase; ăra alt doilea în anul 1836 pe baza căruia s'au deschis încă 2 clase

și așa în anul 1836 gimnasiul gr. cat. român din Beiuș deja era cu 6 clase.

În prima fundațională cu respect la sistemul de care avea să se țină gimnasiul din Beiuș se ține: „Fundatio haec, non obstante privata fundi administratione, publicis litterariis institutis accensenda, publicae parebit Inspectioni — etc.“

Ce se cuprinde d-er în acest document așa de marcant, pe baza căruia Ungurii dela guvern se simt îndreptățiți a introduce limba maghiară, ca limbă de propunere într'un gimnasiu gr. cat. român? Putem afirma, că nimica. Pentru-că, în acest act ce e drept se ține: „Fundatio haec non obstante privata fundi administratione, publicis litterariis institutis accensenda, adevă: fundațiunea acesta deși administrarea fondurilor este privata totuși institutul este de a se număra între alle instituțiuni literare publice; pentru-că în țară sunt mai multe institute, fundate de omeni privați, al căroră caracter este privat, d. es. gimnasiul din Șimleul Silvaniei, cu alte cuvinte, testimoniile produse din asemenea institute private, n'au valoare de documente publice, ci numai caracter de privat. D. es. trecând cutare student din un gimnasiu privat la altul public, trebuie să se supună din nou la esamen, și după judecata adusă se admite în cutare clasă, pentru care s'a aflat apt. Așăder fundatoarele institutului din Beiuș s'a îngrijit încă dela început, ca gimnasiul fundat de d-nsul să aibă caracter public, ăra nu privat. Și pentru aceea l'a pus sub imediata supra-inspecțiune seu supraveghiere a statului, cum sunt supuse toate institutele de caracter public; numai acesta se vede din actul fundațional, unde se afirmă „publicae parebit inspectioni.“

Însă din aceste cuvinte încă nu se justifică și nici nu se poate explica actul de volnică al guvernului: pentru-că totă lumea cu carte, ba și laicul fără carte poate să înțeleasă are cuvântul „inspectio“, adevă supraveghiere (felügyelet); ba soie și Ungurul ce însemnă „inspectio“. ăra cumcă odinioară să fi însemnată acest cuvânt ceea ce i-se atribuie astăzi și să fi dat dreptul de a dispune totodată ca limba de propunere a unui institut român să-o înlocuască cu cea maghiară, acesta om, care are numai puțină minte sănătoasă, nu o poate crede.

În alt doilea act fundațional, la decretul memorat se mai adaugă: „consequenter quemadmodum in cunctis litterariae administrationis partibus stricte, unice et immediate a regia superiore per districtum litterarium M. Varadinensem scholarum et studiorum Directione dependebit“ etc.

Din acest decret rezultă d-er clară ce drept de ingrență are guvernul asupra institutului din Beiuș; adevă ne spune apriat prin cuvintele „incunctis litterariae administrationis partibus... a Directione dependebit“.

Aceste cuvinte însă nu însemnă altceva decât, că în toate lucrurile administrative literare va depinde dela Inspectoratele superioare din Oradea-mare, adevă în privința administrațiunii pedagogice și didactice stă totdeauna sub conducerea guvernului statului. Din aceste nici cu cele mai cutezătoare sofisme nu veți pute isbuti să argumentați dreptul, pe care țineți, că se basază pretensiunea guvernului, pentru-că cuvântul acesta administratio nicodată nu a involtat dreptul de a determina limba de propunere într'un gimnasiu gr. cat. român.

Atăta dovedesc actele fundaționale, și altceva nimic.

Din aceste rezultă, că gimnasiul gr. cat. român din Beiuș este supus supravegherei statului și cumcă în urmarea acestei supravegheri trebuie să se acomodeze sistemului, respective planului de învățământ prescriș pentru toate școlile catolice.

Așa pe timpul înființării gimnasiului, la anul 1829, era sistemul Ratio-educationis. — ăra dela 1833 Tanterv.

Altceva de aici nu rezultă. Cumcă aceste sisteme s'au și ținut în gimnasiul din Beiuș se vede din rapoartele anuale ale institutului.

Acuma să-mi permită oficiosul d-lui Csaky să-mi întrebarea, cum va pute d-sa argumenta din sistemul numit Ratio-educationis dreptul ministrului de a dispune, ca limba de propunere cea românească, întărită odată prin legile citate, să se înlocuască cu cea maghiară, când pe timpul acela nici limba maghiară nu era studiu ordinar în gimnasiile statului?

Soie d-sa pré bine, seu măcar ar trebui să soie, că prin asemenea planuri de „învățământ“ se ficsază numai studiile ce trebuie să se propună precum și orele, și soie și aceea, că sistemele de învățământ nici-odată n'au fost investite cu puterea de a dispune, ca în gimnasiile confesionale să dispună cu limba de propunere după plac; pentru că acest drept în toate timpurile, până chiar și în zilele noastre, este asigurat fundatorilor seu susținătorilor institutelor publice, ori private.

„D-er fiindcă de atunci încôce nu avem alte legi pentru școlile medii aduse pe cale constituțională...“

Acestă aserțiune este adevărată, însă totuși este adevărat și aceea, că institutul diecesan gr. cat. român din diecesa Oradei mari și are drepturile, respective legile sale pe cari se basază limba de propunere română a institutului, anume: legea din 1851 aprobată de ministeriu și sancționată de Maiestatea Sa Francisc Iosif I. împărat și rege apostolic; apoi are lege adusă în sinodul diecesan ținut la anul 1882 unde se ține: **Fiindcă acest gimnasiu cu limba de propunere românească etc.**, apoi praxa de 40 de ani; aceste toate sunt drepturile institutului garantate și întărite prin legea din 1833, art. XXX. §. 71 le aprobă în următoarele: **„dreptul juridic și caracterul institutelor seu catolice seu... prin această lege nu se altereză. Așăder avem drept de a pretinde, ca limba română să fiă susținută și mai departe, ca limbă de propunere.**

Provocarea comunicatului semi-oficios la acea împrejurare, că gimnasiul n'a avut autonomia, e de totu ridiculă. Pentru ca să vedem, ce valoare are autonomia de astăzi în Ungaria, cred că va fi destul de așădă vom reflecta numai la cazul petrecut nu de mult în Nyustya (Hnușt): „Sapientia sat“.

b) Se mai provocă d-lu corespondent la următorul pasaj din literile fundaționale:

„Cui — adevă linguae Valachicae — addiscendae commodissimae videntur duae humaniores classes, et nequid temporis aliis studiis systematicis destinato decerpatur, hora una diei alicuius ferialis in forma studii extraordinarii per alterutrum humaniorum Professorem omnihebdomada tradatur“.

Din acest decret făcându-și concluziune, afirmă oficiosul: „că înainte de 1848 limba română se preda numai ca studiu estru-ordinar, câte o oră pe săptămână în cele două clase superioare ale acestui institut, ceea ce în sine încă este argument decizător pentru postulatul ministrului privitor la limba de propunere“. Nu e adevărat!

Binevoesc domnule și 'mi spune fără rușine, că totu pe acele timpuri, așa s'a propus limba maghiară în gimnasiile de stat ca și adă? Au nu ști d-ta, că pe acele timpuri nici limba maghiară nu se propunea în gimnasiile de stat, ca studiu ordinar? Nu a avut d-er limba maghiară pe acele timpuri asemenea sorte ca limba română?

Și totuși în asemenea împrejurări grele, ce a făcut fundatorul institutului? — A prescriș ca limba românească să se propună barem ca studiu estruordinar, ce dovedesce invederat, că încă și pe acele timpuri a pus foarte mare

temeiu pe limba maternă. Nu însemnă ore acesta faptă atâtă, câtă a întemeia ați un gimnasiu român cu limba de propunere română?

Și dacă mai târziu, după fazele cele amintisem mai sus, limba maghiară a avansată ca limbă de propunere în gimnasiile ungurești, ore se nu competă tot acestă drept, după legile firei, și limbei române, de-a fi introdusă ca limbă de propunere în gimnasiul gr. cat. românesc destinat pentru educațiunea fiilor națiunii românești? Provoacarea la acestă act, ca prin aceea se se legitimizeze legalitatea postulatului d-lui Csaky, nu este decât o „greșelă logică”. Eră provocarea la faptul istoric din 1844, din acestă punct de vedere e de totă ridiculă, pentru că acesta adevăresce numai nesciința pedagogică a celor, cari au obtrusă limba ungurească ca limbă de propunere în gimnasiile naționale nemaghiare.

Provoacarea la acea împrejurare, că adevărat la inițiativa Episcopului a adus d-lui ministru acea ordinațiune, înă dovedesce o mare ignoranță a principilor pedagogice. Pentru-că „*dato non concessio*” d-lui Csaky și atunci ar fi trebuit să aibă în vedere scopul cultural al tinerimei, și greutatea, cu cari se luptă ați totă tinerimea. Scie pre bine d-lui Csaky, că plângerile sunt la ordinea zilei pentru conglomerarea atător studii, încât tinerimea nu e în stare să consume tôte; cunoșce mai departe d-lui ministru și aceea împrejurare, că într'adunare ce au ținut'o directorii supremi unguri dela gimnasiu, punându-se întrebarea, că ce fel de progres a obținut tinerimea la maturitate, s'a constatat cu durere, că din limba maghiară progresul nu e de totă îndestulător. Și totuși, după asemenea triste casuri d-lui ministru cutază a introduce limba maghiară ca limbă de propunere într'un gimnasiu românesc, care avându a se lupta cu materiă multă din studii, totă odată va trebui să lupte de acuma înainte și cu greutatea limbii. Acestă însemnă a ușura modul de studiere al tinerimei? Ore nu e acestă pas greșit, „o greșelă logică” și un tact nepedagogic?

După aceste 'mi permită a mai face o observare la postulatului d-lui Csaky, pe care oficiosul său cu totă prețul voesce a-lu legitima cu actele fundamentale. Anume, scie oficiosul, că actele fundamentale Vulcaniane se referesce la gimnasiul gr. cat. român din Beiuș, încât acela a fost cu 6 clase.

Cum pôte dăr să afirmeze, că postulatului d-lui ministru de a introduce limba maghiară în cele 4 clase superioare se basază pe actele fundamentale? Ore clasele 7—8 se nu aibă drept de existență, și dacă au, pe ce basă au? Veți, de acestă împrejurare și-a uitat omul lui Csaky, pentru aceea presupun, că acuma în urma urmelor trebuie să se convingă, că pe ce basă juridică, adevărat de drept, există ați a 7 și a 8 clasă, chiar pe acea basă de drept a fost și trebuie să fiă în gim. gr. cat. română limba de propunere dulceă limbă românească.

Comunicatul din „Nemzet” făcându-și concluziunea afirmă, „că limba română, ca limbă de propunere s'a încetățenit în acestă institut numai mai târziu pe temeiul unei praxe arbitrare.”

Răspund: nu e adevărat, cele espuse îl vor convinge, cred, în fine și pe d-lui Csaky.

Din cele espuse dăr după părerea noastră rezultă:

a) Că Ministrul de culte și instrucțiune publică se fiă totdeuna „pedagog” eră nu „politic”, pentru-că politica n'are nici un loc în scolele medii.

b) se recere să fiă pedagog mai presus de tôte, pentru-că ca pedagog va sci judeca escesele tinerimei după valoarea lor adevărată, eră nu din punct de vedere politic.

c) se recere să fiă pedagog,

ca așa să-i zacă la inimă progresul cultural al popórelor conlocuitor în Ungaria, eră nu maghiarisarea lor.

În urmă pe basa celor espuse declară — ca unicul și cel mai just postulat al clerului gr. cat. român, — că în interesul înaintării adevăratei culturi a popóruului gr. cat. român din diecesa Oradiei maré ministru se binevoiescă a-și retrage ordinațiunea fatală, care e chemată a face imposibil progresul de cultură în institutul diecesei Oradiei-maré.

Er confrăților mei preoți, pentru orientare în afacerile lor pastorale și naționale, le revocă în memoriă un viu exemplu din viața bisericească a latinilor, cari constituindu-se în anumite societăți religioase lucră cu puteri unite pentru susținerea și propagarea maghiarismului încă și în alte țeri. Anume în societatea S. Ladislaw s'a adus pe tapet, că ore se renteză, ca se dea subsidiu Ungurilor din Bucuresci?

Și s'a răspuns, că vor face întrebare Episcopului latin din Bucuresci, că implinescu-și credincioșii condițiunile față cu serviciul divin? Pentru-că, după cum afirmă mai departe, societatea cu câtă stricteță aderază la principiile catolice, tocmai așa pretinde necondiționat, ca Maghiarii din România să rămână Maghiari. Corespondințele le conduce Episcopul latin Schlauch. Vedeți, fraților, cum latinii sciu împreună principiile religioase cu principiile naționale! Și ore numai noi preoții români se nu cunoșcem valoarea acestor principii?

Din cele espuse, Domnilor și fraților, v'ați putut convinge, că atitudinea Corpului profesoral de pe acel timp față de cauza sântă, ce o reprezenta, a fost cea mai corectă, și că corpul didactic fiind la culmea chiamării sale nu se pôte agrava cu responsabilitate nici înaintea prezentului, nici a generațiunii viitoare. V'ați putut convinge, că aceste împrejurări triste au fost numai efectul denunțărilor, ce se făcuseră de către dușmanul predicator calvin, care bucina în totă lumea fără rușinare, că maghiarisarea gimnasiului gr. cat. român din Beiuș este meritul lui; ore să mai pôtă suferi un cler inteligent, cum este clerul diecesei gr. cat. române Oradane, ca un predicator calvin să se amestece, ba chiar să dirigeze afacerile scolare ale diecesei?

V'ați putut mai departe convinge cu forțe mare amărăciune, că decisiunile sinodului ținut în anul 1882 ați au devenit iluzorie.

Aceste împrejurări grele și de tristă aducere aminte urgéză fără amânare ținerea Sinodului diecesan, în care reabilitându-se autoritatea sinodală, nimicându prin o simplă decisiune ministerială și prin alte decisiuni consistoriale, totodată se se stabilească și afacerea institutului diecesan, din punct de vedere adevărat cultural, față cu pretensiunile maghiarisătoare ale înaltului guvern și încă în favorul educațiunii naționale a generațiunii prezente și viitoare a popóruului românesc.

Pentru aceea clerul gr. cat. român orădan, consciu chiamării sale sante, și convins pre deplin despre tendințele dușmănoase ale înaltului ministeriu: de a sufoca existența națională a popóruului românesc prin maghiarisare forțată și prin legi draconice aduse în contra institutiunilor noștre culturale.

Convins mai departe prea bine, că un popóru numai până atunci trăiesce până își are limba sa națională și își păstrează aședemintele culturale, cari sunt conditio sine qua non pentru dezvoltarea culturală și prosperarea unei națiuni;

Considerându, că limba românească este acel mijloc, prin care clerul se rógă lui Dumnezeu, vestesce evangelia și administreză cele sante popóruului diecesei;

Considerându în urmă, că limba este un drept Dumneșcesc, care este dat omului ca și viața, pentru a căreia susținere trebuie să luptăm:

în urma cestora clerul gr. cat. român din diecesa Oradiei mare declară sus și tare, că drepturile puține, ce le are, nu le va sacrifica nici-odată în detrimentul dulcei sale limbă, care este unica garanția de existență a religiei și bisericei gr. cat. române și a națiunii sale. Acestă hotărre bărbătescă a clerului o justifică și totodată o aprobă literile enciclice ale pontificelui Benedict al XIV, cari se încep cu „Allatae-sunt” §. 48. prin următoarele:

„ut omnibus perspicua fiat benevolentia, qua sedes Apostolica catholicos Orientales complectitur, dum praecipit, ut omnino serventur veteres ipsorum Ritus, qui neque Catholicae Religioni, neque honestati adversantur, nec a Schismaticis ad Catholicam unitatem redluntibus exposit, ut Ritus suos deserent sed ut Haereses solum ejrent atque execrentur, exopumtans vehementer ut diversae eoru nationes conserventur non destruantur.”

Adevărat intențiunea bisericei Catolice este față cu Orientalii, ca să-și păstreze ritul lor; afară de aceea eră doresce forțe tare, ca naționalitățile lor diverse să se conserveze și să nu se nimicescă.

Aceste sunt citate chiar din cartea d-lui Lauran. Acuma spuneți-mi, Domnilor și Fraților, cum se pôte explica în genere activitatea guvernului diecesan, și în special pășirea fatală a d-lui Lauran în acestă cestiune atât de importantă cu cele citate din enciclica pontificelui Roman?

Dreptă aceea în urma celor espuse, clerul român gr. cat. adencu pōtrunș de importanța cestiunii gimnasiului gr. cat. român din Beiuș, declară de bărbăție resolută, că mai bine să se dărime zidurile acelu Sion românesc, încât să nu rămână pōtră pe pōtră, decât să se nu fiă național românesc.

Eră acuma în aceea firmă speranță, că onorabil cetitori, precum și domni dela „Koloșvár”, în cele espuse vor afla adevărul, după care au umblat, punându-și întrebarea „care este adevărul?”, vă dicu un dulce adio până la revedere în Sinod.

1890, Aprilie.

Sinodanul.

DIN AFARĂ.

Discursul tronului german.

Eră cuprinsul, în resumat, al mesagiului cu care împăratul Wilhelm a deschis parlamentul german:

Vorbindu de cestiunile însemnate ale legislațiunii, dice împăratul, că o parte din aceste cestiuni e de natură forțe urgente. Astfel e construirea mai departe a legislației pentru ocrotirea lucrătorilor, ținându-se seamă de dorințele îndreptățite și care se pôtă implini ale poporațiunii lucrătoare. E vorba aci mai întâu de introducerea odihnei Duminecilor la lucrători, de restringerea lucrului la femei și copii, de ordinațiunile legale pentru ocrotirea lucrătorilor contra pericolelor pentru viață, sănătate și moralitate, precum și edarea de ordin de lucru; de întregirea prescripțiunilor asupra cărților de lucru, cu scop d'a întâri vađa părinților față cu nedisciplina, ce creșce a tinerilor lucrători; de regularea mai bună a judecătorilor industriale de arbitri, cari se intervin între certele dintre patroni și lucrători. Tôte acestea sunt necesare pentru dezvoltarea pacinică a raporturilor lucrătorilor. La rândul ei însă Germania împreună cu puterile aliate vor întâmpina cu neclintită hotărre orice încercare de a sdruncina cu violența ordinea de drept. Principiile depuse la conferința internațională din Berlin, ținută în cestiunea lucrătorilor, vor încolți ca o sēmēnță spre binecuvântarea lucrătorilor din tôte țerile și nu vor rămâne fără rod de unire și pentru raporturile popórelor între sine.

Suținerea durabilă a păcii, — dice împăratul — formeză ne-

conținut felul nisuinței mele. Pot da expresiune convingerei, că mi-a succés să întăresc la tôte guvernele esterne increderea în siguranța politice mele. Cu mine și cu înalții mei aliați recunșce popóru german, ca o problemă a imperiului, d'a ocroti pacea prin cultivarea alianței încheiate pentru apărarea noastră și a raporturilor amicale existente cu tôte puterile esterne, pentru a promova bunăstarea și civilizația. Dăr pentru esecutarea acestei probleme e nevoie de puterea armată corespunzătoare pozițiunii sale în inima Europei. Ori-ce amânare a raporturilor de putere periclitază echilibrul politic și cu acesta garanția pentru succésul politice îndreptate asupra susținerii păcii.

De când s'au stabilit bazele organizațiunii noastre militare pentru un timp anumit, întocmirile militare ale statelor vecine nou s'au estins și completat în măsură neprevădută. Nu-i vorba și noi ne-am întărit puterea armată, dăr acesta n'a fost de ajuns, pentru ca o urnire a întregii situațiuni în neafavora noastră să fi eschisă. O sporire a efectivului de pace și o sporire a corpurilor de trupe — mai ales pentru artileria de câmp — nu se mai pôte amana. Vi-se va presenta un proiect de lege, după care întărirea necesară a armatei se între în putere la 1 Octomvrea c.

Mesagiul arată apoi progresele acțiunii întreprinse în Africa pentru stăpânirea comerțului cu sclavi și pentru ocrotirea intereselor germane. Bugetul imperiului va trebui mărit din cauza sporirii armatei și a altor trebuințe.

Căile strategice rusești.

De câțva timp guvernul rusă dă mare atențiune căilor ferate strategice ale Rusiei. Foile din Moscva anunță, că consiliul ministrilor din Petersburg a luat o hotărre, care obligă pe corónă a cumpără tôte căile ferate strategice. Mai departe se construiesc în Bialostok (Litvania) o gară centrală pentru tôte liniile ce se întrunesc acolo (Petersburg-Varșovia, Brest-Grajevo și Bialostok-Slonim.) Lucrările pregătitoare au început deja. În fine, în zilele acestea s'a început construirea unei noue linii strategice dela Losovo până la Kiev.

Tunel de însemnătate strategică.

Englesii au terminat tocmai acum în Asia un tunel de însemnătate strategică, și anume marele tunel dela Khogiac, între Quettah și Kandahar, care legă India direct cu Afganistanul sudic. Englesii pôtă acum să oprască repede o înaintare pe acestă drum dela nord a trupelor rusești.

Organizarea unei acțiuni contra Bulgariei.

O telegramă din Belgrad spune, că agitațiunea în districtele sudice ale Serbiei pentru organizarea unei acțiuni în contra sistemului domnitor din Bulgaria ia forme totu mai clare. Guvernul sərbesc își dă silința să înăbușesce agitațiunea și să pună capăt manoperelor agitatorilor ruși și bulgar. Au fost confiscate numérose proclamațiuni și din 180 de complici au fost mulți arestați. Mai mulți urători ruși și emigranți bulgari au fost isgoniți din țară și în contra complicilor sərbici s'a pornit cercetare.

SCRILE ZILEI.

Lefurile funcționarilor mai slab plătiți le-a asigurat de sevestru ministrul de finanțe printr'un emis adresat autorităților financiare. Decree s'au ivit casuri, că pe lefurile funcționarilor, al căror salariu nu trece peste 800 fl., s'a pus sevestru prin sentință judecătorească așa că detragerea din salariu să se facă, când respectivul primesce un post mai bine plătit, ministrul a declarată acestă procedere ca

fiind în contradicere cu legea (LX: 1881 § 54,) și a ordonat ca o astfel de hotărîre, ca neexecutabilă, din cauza că e lipsită de basă, să se trimită îndărăt judecătoriei.

Aplicarea legii industriale în România. Prin deciziunea ministrului agriculturii, industriei, comerțului și domeniilor d. inginer A. Beleşiu, inspector domeniilor, este însărcinat să inspecte, în numele ministerului, toate fabricile cărora s'a acordat avantajele legii pentru încurajarea industriei naționale, și a constata toate modificările ce se aduc acestora față de condițiile, în care se găseau la data când li-s'au acordat avantajele. D-lu Beleşiu este însărcinat să viziteze și fabricile care nu se bucură de foloșele legii industriale și să constate starea, în care se găsesc aceste fabrici, felul și cantitatea producției lor anuale, numărul lucrătorilor și siguranța lor în fabrică, precum și orice informațiuni.

Decădînța industriei de spirt. Lui „Pester Lloyd“ i-se scrie din Clușă, la 3 Maiu. Aci se vorbește, că toate fabricile industriale de spirt de aci, șapte la număr, din cauza mersului rău al afacerilor, vor înceta a mai lucra.

Sistare de rugă. „Fóia Diecesană“ scrie: Comitetul parochial din Borlova (lângă Caransebeșu) aduce la cunoștința tuturor comunelor învecinate, cumcă *ruğa (needele) dela Înălțarea Domnului* de acum încolo se sisteză în această comună. Sistarea s'a hotărît din motiv, că prin serbarea de rugă se perd că multe zile de lucru, chiar când acesta este mai intențitor; eră cheltuelile au devenit așa de mari, încât poporul nu

le mai pôte suporta fără pagubă materială foarte simțită.

Acusă retrasă. Advocatul din Tergu-Mureșului, Adam Lazar, acuzase acum doi ani pe cei dela „Kolozsvár“ și „Ellenzek“ pentru calumnia. Procesul s'a totu amânăt, fiind-că acuzatorul s'a anunțat de repeți-ori ca bolnav. În urmă se puse termenul pertractării procesului pe ziua de 7 Maiu n. Acuzatorul însă și-a retras acuză și așa tribunalul a sistat procesul.

La băile Covasna-Vainafălu e așezată pe timpul cât durează sezonul băilor, dela 6 Maiu până la 31 Augustu la intrarea promenadei, o cutie de poște pentru scrisori, pe care le ia în fiă-care și la 6 ore după-amēdi un curier și le duce la oficiul postal din Covasna. Scrisorile și diarele adresate la Vainafălu se distribuie gratuit în case, prin oficiul postal din Covasna. Căruța poștii plecă din Covasna către Chezdi-Oșorheiu în fiă-care și la 6 ore dimineața și sosesc în Chezdi-Oșorheiu la 1 oră 40 min. după-amēdi.

Odiha Dumineci. Ministrul ung. de comerț va depune încurēnd în parlament un proiect de lege pentru introducerea obligătoare a repausului Dumineci.

Elate înaintată. În Seliște a murit o femeie în vērșta de 102 și alta în vērșta de 105 ani.

Cunună. D-lu Ioan I. Bobeșu și D-șóra Aleasandrina I. Nedelcovici își vor serba cunună Dumineci, în 29 Aprilie în biserica Sf. Vineri din Ploesci. — Felicitările noastre!

TELEGRAMELE „GAZ. TRANS.“

(Serviciul de coresp. biuroului din Pesta.)

Hamburg, 9 Maiu. Față cu faima ce se susține despre rechiámarea trimisului plenipotențiar prusian Kusserov se vesece din isvor un concediu de șese săptămâni pentru căsătorie, și împēratul i-l'a dat. Faima ce se susține, că Kusserov a fost demis, nu e adeverată.

Praga, 9 Maiu. Clubul Cehilor bētrâni a hotărît să propună pentru Germanii boemi și pentru Cehii tineri câte un mandat în Delegațiuni.

DIVERSE.

Mașină de timbrat scrisorile. Lumea se minunează de cele ce face o mașină de timbrat scrisorile, născocită de Hey și Dolphin și introdusă la oficiul postal din Newyork. Mașina timbrează pe oră 30,000 scrisori, cărți postale, pachete cu fășii (bandă) ș. a. cu sigilul de plecare, resp. de sosire, devalorizează mărcile, numără obiectele postale și le aședă una peste alta, toate acestea în mod automatic. Se cere numai un om, care introduce scrisorile în pâlnia (trichter) mașinei. Timbrarea nu lasă nimica de dorit, atât e de lămurită. Mașina e pusă în mișcare printr'un mic electromotor.

Nou soi de grevă a izbucnit în Lyon anume greva creșcătorilor de vite și a negustorilor de vite. Nu mai vreau să ducă hoi la tēgul din Lyon, cât timp se eșcută legea privitoare la esaminarea cārni. Primarul din Lyon a telegrafiat ministrului de agricultură, care i-a răspuns, că legea trebuie să se eșcute. Primarul și-a dat demisia, deórece nu

vrea să se supună poruncilor ministrului. Orașul Lyon e amenințat serios de lipsa de carne.

Cursul pieței Brașov

din 9 Maiu st. n. 1890.

Banote românești Cump.	9.35	Vând	9.37
Argint românesc	9.29		9.32
Napoleon-d'or	9.39		9.42
Lire turcesc	10.60		10.65
Imperial	9.60		9.65
Galbini	5.45		5.50
Serie. fonc. „Albina“ 4%	—		—
„5%”	—		—
Ruble rusești	131.		132.
Mărci germane	57.80		58.10
Discountul 6- 5% pe an.			

Cursul la bursa de Viena

din 8 Maiu st. n. 1890.

Renta de aur 4%	103.45
Renta de hărtie 5%	99.70
Imprumutul căilor ferate ungare	
aur	117.20
dto argint	96.—
Amortisarea datoriei căilor ferate de ostă ungare (1-ma emisiune)	—
Amortisarea datoriei căilor ferate de ostă ungare (2-a emisiune)	—
Amortisarea datoriei căilor ferate de ostă ungare (3-a emisiune)	113.50
Bonuri rurale ungare	89.—
Bonuri croato-slavone	—
Despăgubirea pentru dijma de vină unguresc	—
Imprumutul cu premiul unguresc	137.25
Losur pentru regularea Tisei și Suedinului	126.26
Renta de hărtie austriac	89.40
Renta de argint austriac	89.85
Renta de aur austriac	110.10
Losur din 1890	189.—
Acțiunile băncii austro-ungare	945.—
Acțiunile băncii de credit ungar.	340.75
Acțiunile băncii de credit austr.	301.25
Galbeni împēratești	5.55
Napoleon-d'or	9.37 1/2
Mărci 100 imp. germane	58.—
Londra 10 Livres sterlinge	116.15

Editor și Redactor responsabil: Dr. Aurel Mureșianu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

FUNDATĂ ÎN 1888. **TIPOGRAFIA** FUNDATĂ ÎN 1888.

A. MUREȘIANU

BRAȘOVŪ, PIAȚA MARE No. 22.

Acestu stabilimentu este provēdutu cu cele mai nouē mijloce tehnice și asortatū cu totu felul de caractere de litere din cele mai moderne, este pusū în pozițiune de a putea eșcuta orī-ce comande cu promptitudine și acuratețā, precum:

CĂRȚI DE SCIINȚĂ,
LITERATURĂ ȘI DIDACTICE

STATUTE.

FOI PERIODICE.

IMPRIMATE ARTISTICE
ÎN AURŪ, ARGINTŪ ȘI COLORI.

REGISTRE ȘI IMPRIMATE
PENTRU TÓTE SPECILE DE SERVICIURI.

TARIFE COMERCIALE,
INDUSTRIALE, de HOTELURI și RESTAURANTE.

COMPTURI, ADRESE, CIRCULARE, SCRISORI, COVERTE,
PREȚURI-CURENTE ȘI DIVERSE ANUNCIURI.

PROGRAME ELEGANTE.

BILETE DE VISITĂ
DIFERITE FORMATE.

BILETE DE LOGODNĂ ȘI DE NUNTĂ
DUPĂ DORINȚĂ ȘI ÎN COLORI.

BILETE DE INMORMENTĂRI.

Comandele eventuale se primescū în biuroulu tipografiei, Brașovū, piața mare Nr. 22, etagiulū I, cătrā stradā. Comandele din afarā rugāmū a le adresa la

Tipografia A. MUREȘIANU, Brașovū.